

Jaarverslag

2018

Het jaar 2018 heeft voor Israël in het teken van het zeventig jarig bestaan van de moderne staat gestaan. Daarin wordt de trouw van God zichtbaar, dwars door alles heen.

Studiereizen

Van 22 januari tot 2 februari is een predikantenreis in het kader van de postacademische educatie georganiseerd. Dit is gebeurd in samenwerking met de PThU, de Stichting tot Bevordering van Wetenschappelijk Onderwijs in de Judaïstiek (prof. Dineke Houtman) en in nauw overleg met Kerk in Actie (Protestantse Kerk), de GZB en de Raad voor Kerk en Israël. Een groep van 22 predikanten heeft de module succesvol gevolgd. Drie verschillende thema's zijn in Israel uitgediept: 'conflict en verzoening', 'Toralezen in Israël' en 'Heilige en geheiligde plaatsen'. Na de module is vanuit de deelnemers een reeks aan artikelen en lezingen verschenen (voor een deel zijn deze voorgedragen op de internationale conferentie in Nederland van 22 en 23 maart 2018).

In het najaar, van 11-25 okt. 2018, is de Israëlminor van de CHE weer georganiseerd, die dit jaar deels werd opengesteld voor studenten van andere opleidingen, mede door een nieuwe samenwerking tussen verschillende minor-aanbieders.

Conferenties

Op 22 en 23 maart 2018 is in Kampen de conferentie '*Israel as Hermeneutical Challenge*' georganiseerd door het CIS in samenwerking met de onderzoeksgroep Bijbelse en Systematische Theologie van de Theologische Universiteit Apeldoorn en de Theologische Universiteit Kampen. Drieëntwintig papers zijn gepresenteerd over het thema. De conferentie is bezocht door zo'n zeventig mensen.

Voorafgaande aan deze conferentie is op 21 maart 2018 een publieksconferentie in Apeldoorn gehouden, over het thema '*Israël en de kerk, visie en perspectief*'. Daarbij heeft het CIS samengewerkt met vertegenwoordigers van GKv, NGK, TU Kampen, TUA en Jules Isaac-stichting. De Messiaans Joodse theoloog Mark Kinzer heeft over de betekenis van Jeruzalem in het Nieuwe Testament gesproken. Dr. Bart Wallet heeft een overzicht over de standpunten van de kleine gereformeerde kerken met betrekking tot Israël gegeven. Hij concludeert dat de visie op Israël nooit echt een thema is geweest in tussenkerkelijke debatten. Deze conferentie is uniek in onderlinge samenwerking geweest.

Messiasbelijdende Joden

De contacten met Hadderech, de Nederlandse vereniging van Jeshua haMashiach Belijdende Joden, zijn voortgezet door deelname van de voorzitter, ds. Jacco Overeem, aan een gezamenlijk opgezet Studieplatform. Daarin wordt geluisterd naar Messiaans Joodse stemmen en allerlei thema's bestudeerd.

Het werk in Israël

Namens het CIS is in Israël drs. Albert Groothedde actief. Hij woont samen met zijn vrouw Martha en hun vier kinderen sinds 13 maart 2018 in Jeruzalem. Het jaar 2018 heeft voor de familie Groothedde voor een belangrijk deel gestaan in het teken van integratie, taalstudie en kennismaking met het werk. De Israëlconsulent onderhoudt een veelheid en verscheidenheid aan contacten en relaties in Israël. Voor het CIS zijn deze contacten essentieel. Centraal staan de contacten met religieuze Joden. Bijzondere aandacht is er bovendien voor de relaties met Messiaanse Joden. Er zijn ook contacten met Palestijnse christenen. Met organisaties of platforms zijn interessante relaties.

Aan Joodse zijde: de Jerusalem Rainbow Group, het Schechter Institute of Jewish Studies, het Center for Jewish-Christian Understanding and Cooperation, de Interfaith Encounter Association, het Pardes Institute, de Conservative Yeshiva in Jeruzalem en het TALI-project.

Met Messiaanse Joden: het Caspari Center, het Bram Center, Bible Society in Israel, Netivyah, en diverse gemeenten.

Met Palestijnse christenen: Bethlehem Bible College en Musalaha. Van christelijke zijde: Fraternity, Swedish Theological Institute en de Near East Ministry.

Martha Groothedde-Vreugdenhil neemt als vrijwilliger actief deel aan werk van de stichting Elah.

Terugkoppeling van Israël naar Nederland

De terugkoppeling naar Nederland gebeurt door artikelen voor diverse kerkelijke bladen, een artikelenserie in het Reformatorisch Dagblad en door het schrijven van blogs op de website van het CIS. In 2018 hield drs. Albert Groothedde een tournee. Er zijn 7 lezingen in Nederland en België verzorgd. Thema's: 'Het leven viere met Israël' en 'Zeventig jaar Israël; een teken van hoop!?'.

Albert Groothedde is ook betrokken geweest bij twee studiereizen, die door het CIS georganiseerd zijn: een diaconaal werkbezoek in het voorjaar en in september de minor-studentenreis van de CHE.

Een belangrijk element van terugkoppeling naar Nederland is ook het verzorgen van presentaties voor Nederlandse groepen die op reis zijn in Israël: voor groepen studenten, jongeren en gemeenteleden. Hiernaar blijkt een groeiende vraag. Verder is Albert Groothedde tweemaal live geïnterviewd door Groot Nieuws Radio.

Diaconale hulp

Namens de GZB en Deputaten Diaconaat van de CGK onderhoudt de projectcoördinator, Annemieke Steitner, de contacten met de partnerorganisaties in Israël en de Palestijnse gebieden.

De volgende projecten werden ondersteund:

1. ALEH: activiteitenprogramma voor meervoudig gehandicapte kinderen voor de locatie in Gedera.
2. Shepherd Society: Medical Assistance project (financiële hulp voor medische onderzoeken en ingrepen) in Bethlehem.
3. Bible Society in Israel: Bijbels voor hulpbehoevenden in Israël en de publicatie van een geïllustreerde kinderbijbel (NT).
4. STEP: Engelse lesprogramma's in Ramallah.
5. Jemima: Thuiszorgprogramma voor meervoudig gehandicapte kinderen.

Daarnaast onderhoudt het CIS contacten met Joodse organisaties:

1. Yad Elie, met de volgende projecten:
  - a. 'Eat, Grow and Learn': schoolmaaltijden, schooltuinen en educatief programma over gezond voedsel en hygiëne voor kwetsbare Joodse en Arabische kinderen in Jeruzalem.
  - b. 'Jerusalem Forest project': een bosbouwproject in het Jerusalem Forest, met het oog op verzoening tussen Joodse en Arabische leerlingen die gezamenlijk werken in dit bos.
2. Keshet High School, met het *Independence project*: dit project voor kinderen met (een zware vorm van) autisme vindt plaats binnen een reguliere high school in Jerusalem en is voor het tweede jaar ondersteund dankzij de hulp van onze partners.

Toerustingswerk

Toeruster van het CIS, Tjerk Visser, heeft in kerken en op scholen diverse presentaties gegeven en (gast)lessen verzorgd:

- aan de CHE: minorlessen
- aan het Ichthus-College in Veenendaal: gastlessen.

Met jongerenorganisaties als LCJ en HGJB zijn contacten gelegd en zijn er ook goede initiatieven ontplooid om elkaar te versterken.

Onder meer op het Wartburgcollege in Rotterdam is veelvuldig gebruik gemaakt van de 'vlogs' die zijn ontwikkeld.

Per 1 oktober 2018 heeft Tjerk Visser helaas ontslag genomen bij het CIS. We danken hem ook op deze plaats van harte voor zijn inzet in de afgelopen periode.

Overige toerusting en netwerk

Naast de toeruster is er ook door de directeur, de voorzitter en andere bestuursleden toerustingswerk gedaan en zijn netwerken onderhouden:

- Zo heeft de directeur gesproken op de synodevergadering van de Voortgezette Gereformeerde Kerken in Nederland, die co-partner zijn van het CIS.

De theologische bezinning wordt waar mogelijk gedaan met andere partners.

- het OJEC,
- de Raad voor Kerk en Israël,
- de NEM,
- de NGK,
- de GKV (Yachad)
- de Confessionele Vereniging.
- CHE,
- de TUA,
- de PThU
- de TU Kampen.

De voorzitter is tevens bestuurslid van de

- Stichting Steun Messiasbelijdende Joden
- Stichting Vrienden van het Cheider.

Verder is de voorzitter aangesloten bij het jongerenplatform rondom Israël, georganiseerd door het LCJ.

De jaarvergadering van de International Council of Christians and Jews (ICCJ) in Boedapest is bezocht. De ICCJ verenigt 40 nationale organisaties die zich bezighouden met de joods-christelijke dialoog. Het overkoepelende thema: 'Naar verzoening in een gebroken wereld'.

Publicaties en lezingen vanuit het CIS

Door Albert Groothedde

- 'Eerste ervaringen', Verbonden, 62.1 (febr. 2018).
- 'Gods eigen land', Verbonden, 62.3 (sept. 2018).
- 'Een soeka op het balkon', Verbonden, 62.4 (nov. 2018).
- 'Rosj Hasjana: het jaar 5779 is aangebroken', *Reformatorisch Dagblad* (10 september 2018).
- 'Jom Kipoer: feest van verzoening', *Reformatorisch Dagblad* (19 september 2018).
- 'Soekot: feest van vreugde', *Reformatorisch Dagblad* (26 september 2018).
- 'Simchat Thora: jubel over de wet', Thora *Reformatorisch Dagblad* (1 oktober 2019).
- 'Chanoeka: licht na donkere tijden', *Reformatorisch Dagblad* (3 december 2019).
- 'Zeventig jaar Israël een teken van hoop!?', vlog ten behoeve van Israëlzondag 2018, gepubliceerd op website CIS.
- 'Annabel over zeventig jaar Israël', interview ten behoeve van Israëlzondagvlog 'Wat zeggen Joden zelf over zeventig jaar Israël?', gepubliceerd op website CIS.
- Vlog over werk Israëlconsulent, gepubliceerd op website CIS.
- Introductiefilm n.a.v. benoeming door CIS.
- Presentatiefilm 2018; film ten behoeve van groepspresentaties in Israël.
- Diverse columns gepubliceerd op de website van het CIS.

Door Michael Mulder

Publicaties:

- 'Reigning with Christ for a Thousand Years: Revelation 20:1-6 in the Context of Jewish Apocalyptic Tradition' in Jaap Dekker, Gert Kwakkel (eds.), *Reading and Listening. Meeting One God in Many texts*, FS Eric Peels, Amsterdamse cahiers Suppl. Ser. 16 (Bergambacht: Uitgeverij 2VM, 2018, 201-212).
- "The Voice of Community: Jewish and Christian Traditions Coping with an Absurd Commandment (Deut 21:18-21)" in Klaas Spronk, Eveline van Stalduine-Sulman (eds.), *Hebrew Texts in Jewish, Christian and Muslim Surroundings* (Leiden/Boston: Brill, 2018), 278-292.
- 'Leviatan op het menu bij de messiaanse maaltijd. Verwerking van verschillende Leviatanbeelden in de Joodse traditie' in Koert van Bekkum, Jaap Dekker, Eric Peels (eds.), *Spelen met Leviatan*.

Monsters in Bijbel, theologie, religie en kunst (Amsterdam: Buiten en Schipperheijn, 2018), 151-161.

- 'Israël in het Nieuwe Testament: een hoopvol mysterie' in Kees Kant, Michael Mulder, Bernhard Reitsma e.a., Twaalf artikelen over Israël (Utrecht: Boekencentrum, 2018), 15-19.
- 'Israël en de ambtsdrager, visie en praktijk', Ambtelijk Contact 57 (juli/aug. 2018.4), 4-10.
- '70 jaar Israël... teken van hoop!', Verbonden 62.3 (sept. 2018).
- 'Israël als uitdaging voor kerk en theologie', Verbonden 62.2 (mei 2018).
- 'Nieuw gezicht in Jeruzalem', Verbonden 62.1 (jan. 2018), 10.
- Boekbespreking Dirk Visser, Komt Jezus snel terug?, Verbonden 62.1 (jan. 2018), 12.
- 'Van "Hebreeuwse christenen" naar "Messiaanse Joden"', Marktbrief Hervormd Veenendaal, oktober 2018.
- Diverse blogs theologienblog RD/ND, w.o. 'Zeventig jaar een teken' (14-5).

Lezingen:

- 'Blij zijn met elkaar? Bijbels perspectief op de verhouding van Joden en heidenen in Romeinen 15:7-13' op studiedag PE PThU module 'Onopgeefbaar verbonden...?!', Ede, 8 januari 2018.
- 'Doxologie in de synagoge', PKN Dedemsvaart, 22 februari 2018.
- 'Hoezo Israël? Over Israël in Gods heilplan', PKN Tiendeveen - Nieuw Balinge, 19 maart 2018.
- 'Paul's dual focus: "Rejoice, o Gentiles, with his people." An Intertextual Analysis of the Quotations in Romans 15:7-13' op Conferentie BEST (Israel as Hermeneutical Challenge), Kampen, 23 maart 2018.
- 'Israël en de ambtsdrager, visie en praktijk', ambtsdragersconferentie Apeldoorn 24 maart 2018.
- 'Israël in het Nieuwe Testament: een hoopvol mysterie', conferentie Confessionele Vereniging, Nijkerk, 4 april 2018.
- 'Zeventig jaar Israël, teken van hoop. Wat heeft dit ons te zeggen?', PKN Hoogeveen, 30 mei 2018.
- 'Paulus: een christelijke rabbijn?', Leeravond PKN Ede, 4 oktober 2018.
- 'Messiasbelijdende Joden in Nederland en Israël', synode vGKN van Frieschepalen-Siegerswoude, 6 oktober 2018.
- 'De Joodse praktijk als spiegel voor christelijke Gods-beleving', Workshop bezinningsweekend VGSU, Hengelo, 24 november 2018.

Door ds. Jacco Overeem

Publicaties:

- Preekschets t.b.v. Israëlzondag 2018 n.a.v. Ezechiël 37: 1-14, gepubliceerd op de website van het CIS.
- 'Grenzen, bronnen en generaties', Verbonden 62.4 (nov. 2018).
- Bijdragen aan het GZB-Dagboek, 'Een handvol koren' (Overdenkingen volwassenen/gezin, 6 t/m 19 oktober 2019).

Lezingen:

- 'Israël, waar hebben we het dan over?' Interkerkelijke commissie Kerk & Israël Woerden, 25 januari 2018.
- 'Jong, joods en orthodox in Nederland', gastlessen Ichthus College Veenendaal, 13 maart 2018.
- 'Israël: volk, land... én staat?', gemeenteavond n.a.v. 70-jarig bestaan Israël, Herv. Gemeente te Giessenburg, 14 mei 2018.
- 'Israël: volk, land... én staat?', gemeenteavond n.a.v. 70-jarig bestaan Israël, Herv. Gemeente te Nieuwerkerk a/d IJssel, 13 juni 2018.
- 'Messiasbelijdende Joden', gemeenteavond Herv. Gemeente te Harmelen, 3 oktober 2018.
- 'Israël: volk, land... én staat?', gemeenteavond n.a.v. 70-jarig bestaan Israël, Herv. Gemeente te Katwijk aan Zee, 25 oktober 2018.

Door Annemieke Steitner:

- 'Eén vrouw en één jongen', Doorgeven, (mei 2018).

Door Tjerk Visser:

- 'Je moet er geweest zijn', Verbonden 62.2 (mei 2018). Bijdragen aan het GZB-Dagboek, 'Een Handvol Koren' (Overdenkingen jongeren 21 april t/m 4 mei 2019).

Bestuur en organisatie

Het bestuur van het CIS bestaat in 2018 uit zes vertegenwoordigers van de drie participanten. Daarnaast is dhr. Ype Starreveld (CHE), onafhankelijk penningmeester.

De GZB is vertegenwoordigd door ds. Jacco Overeem MA (voorzitter) en mr. Arie van der Poel. Deputaten Kerk en Israël zijn vertegenwoordigd door ds. Rien Vrijhof en dhr. Kees Hegi.

De is vertegenwoordigd door dhr. Warner Bruins en dr. Pieter Siebesma, die in het voorjaar werd opgevolgd door dr. Mart-Jan Paul.

Naast het bestuur functioneren twee werk-/studiegroepen: 1) de werkgroep Jeruzalempost begeleidde het werk in Israël onder voorzitterschap van ds. Rien Vrijhof. 2) Het studieplatform Messiasbelijdende Joden.

Conclusie

We zijn dankbaar voor de werkzaamheden die ook dit jaar weer vanuit het Centrum voor Israëlstudies mede dankzij onze participanten konden worden verricht